

3.1. KARŞILAŞTIRMALI TABLOLAR ANALİZİ

Karşılaştırmalı tablolar analizi, birbirini izleyen iki döneme ait mali tabloların (bilanço ve gelir tablosu) karşılaştırılarak değişmelerinin artış veya azalış olarak hesaplanması ve bu değişmelerin yorumlanması şeklinde uygulanır. İki dönem arasındaki değişim hem mutlak rakam olarak hem de yüzde olarak ifade edilir.

Karşılaştırmalı tablolar analiz tekniğinin amacı, bilanço ve gelir tablosunda yer alan her kalemin yıllar (dönemler) itibariyle gösterdiği gelişmeyi incelemektir. Bu gelişme neden-sonuç ilişkisi kurularak yorumlanır ve gelişme yönündeki değişimin devamının işletmenin mali durumuna ve faaliyet sonuçlarına etkileri öngörülmeye çalışılır.

Bu tekniğe, yatay analiz tekniği de denilmektedir. Birden fazla döneme (yıla) ait mali tabloların karşılaştırılması nedeniyle dinamik bir analiz tekniğidir.

3.1.1. Karşılaştırmalı Tablolar Analiz Tekniğinin Mali Tablolara Uygulanması

3.1.1.1. Değişmelerin Hesaplanması

Bu analiz tekniğinde önce karşılaştırılmak istenen yıllara ait mali tablo kalemleri mutlak Rakamlar olarak yazılır. İki yıldan fazla değişim incelenecek ise karşılaştırma ya baz yıla göre ya da yıldan yıla yapılabilir. İki yılın karşılaştırılması şeklinde değişimler bulunacak ise iki sütun daha açılmak suretiyle mutlak rakam farkı artış veya azalış ve yüzdesel değişim artış veya azalış olarak hesaplanır.

Gerek bilanço gerekse gelir tablosundaki kalemlerin karşılaştırılması aşağıda belirtildiği gibi hesaplanır:

Kalem	Değişim		+ Tutar	+ %
	1. Yıl	2. Yıl		
Hazır Değerler	5.000.-	15.000.-	+ 10.000	+200
2 Kalem	x	x	(y - x)	[(y-x)÷x. 100]

Başka bir ifade ile yüzdenin hesaplanması

$$\frac{\text{Tutar Farkı} \times 100}{1.\text{Yıl}}$$

Karşılaştırmalı tablolar analizinde iki yıldan daha fazla yıla ait tablolarda ele alınabilir. Karşılaştırmalar baz yıla veya bir önceki yıla göre yapılabilir. Bir önceki yıla göre yapılması daha anlamlıdır.

3.1.1.2. Değişmelerin Yorumu

Karşılaştırmalı tablolar analizinde geçmişte devam eden bir durumun gelecekte süreceği varsayımından hareketle değişimin ve buna bağlı olarak gelişimin yorumu esastır. Yorum da öncelikli hangi kalemlerin yorumlanması gerekir? Sorusunun yanıtı önemlidir. Öncelikle bilançoda ve gelir tablosunda dikkat çekici bir tutar ve yüzde de değişim gösteren kalemler ele alınır. Daha sonra işletmenin mali durumu ve faaliyet sonuçlarını etkileyecek kalemlerdeki değişim yorumlanır.

İşletmenin mali durumuyla ilgili kalemler olarak;

Hazır değerler, ticari alacaklar, stoklar, maddi duran varlıklar, mali borçlar, sermaye kalemlerindeki değişimler yorumlanır.

Net çalışma sermayesindeki değişimin ortaya konması bakımından dönen varlıklar, kısa vadeli yabancı kaynaklar, kapasitesinin kullanılması bakımından maddi duran varlıklar, satışlar ve borç ödeme gücü bakımından toplam borçlar, öz kaynaklar kalemleri birlikte yorumlanabilir.

Faaliyet sonuçları bakımından gelir tablosundan brüt satış karı, olağan kar, dönem net karı kalemlerinin yorumlanması gerekir.

Yorum tamamen analistin; işletme, sektör, mali tablolar ile ilgili bilgi birikimine bağlıdır. Yorumu belirli bir kalıba sokmamakta yarar vardır. Ancak öğrencilerimizin öğrenmesi bakımından karşılaştırmalı tablolar analizinde yorum birbirini izleyen beş aşamada yapılır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

i . Değişimin belirlenmesi

Birinci aşamada ele alınan kalemdaki mutlak ve yüzde değişim belirlenir. Ele alınan kalemin hem mutlak hem de yüzde değişimine birlikte değinilir. Mutlak olarak küçük olan bir değişim yüzde olarak büyük olabilir.

ii. Değişimin Nedenlerinin Belirlenmesi

İkinci aşama değişimin nedenlerinin belirlenmesidir. Burada şöyle bir genelleme yapmakla birlikte kalemin özelliğini dikkate almak gerekir. Ele alınan bir aktif kalem ise artışın nedeni aktiflerdeki azalış pasiflerdeki artıştır. (Ele alınan kalem ile ilişkisi olmak koşuluyla. Örneğin hazır değerlerdeki artışın nedeni ticari alacaklardaki azalma mali borçlardaki artış olabilir. Ticari borçlardaki artış, hazır değerlerin artış nedeni olamaz, çünkü ticari borçlardaki artış mal veya hammadde ile ilgilidir.)

Ele alınan aktif kalemdaki azalma ise, aktiflerdeki artış ve pasiflerdeki azalış değişime neden olabilir.

Ele alınan bir pasif kalemdaki artışın nedenleri pasiflerdeki azalış aktiflerdeki artış olabilir. Azalış için tersi söylenebilir.

Gelir tablosunda ele alınan kalemlerde değişimin nedeni kendisinden önceki kalemlerdir. Örneğin brüt satış karındaki artışın nedeni, satışlardaki artış veya satılan malın maliyetindeki azalıştır.

iii. Değişimin Nedenlerine Bağlı Olmaksızın Ortaya Çıkardığı Sonucun Belirlenmesi

Bu aşamada ele alınan kalemdaki artışın veya azalışın kalemin özelliği de dikkate alınarak mali durum ve faaliyet sonuçları bakımından ne anlam taşıdığı belirlenir ve olumlu ya da olumsuz olduğu vurgulanır.

Örneğin hazır değerlerdeki artış gerek vadesi gelen borçların ödenmesi gerekse günlük faaliyetlerin yürütülmesi bakımından olumludur ya da maddi duran varlıklardaki artış işletmenin kapasitesini arttırması bakımından olumludur ya da, brüt satış karındaki azalma işletmenin esas faaliyetinin sonucu olarak olumlu değildir.

iv. Neden – Sonuç İlişkisinin Kurulması

Bu aşamada, 2. aşamadaki nedenler ile oluşan sonuç karşılaştırılır. Beklenen nedenlere bağlı olarak gelişen sonuçlar işletmenin lehine diğerleri aleyhine yorumlanır. Örneğin, hazır değerlerin artış göstermesi sonuç bakımından olumludur. Ancak dönen varlıkların kendi içindeki dönüşümü olarak alacakların tahsil edilmesi olumlu bir neden – sonuç ilişkisi iken, mali borçlar nedeniyle artması olumlu bir neden sonuç ilişkisi değildir. Hazır değerlerin atıl kalmasına neden olur.

Bir başka örnek, alacakların satışlara koşut artması olumlu bir neden – sonuç ilişkisi iken alacakların satışlardan daha çok artış göstermesi alacakların tahsilinde sorunlar yaşandığı anlamına geldiğinden olumlu bir neden sonuç ilişkisi olarak yorumlanmaz.

v. Neden–Sonuç İlişkisine Bağlı Olarak Gelecekteki Beklentinin Belirlenmesi

Son aşamada gelişmelerin gelecekteki boyutları tahmin edilir. Örneğin, hazır değerlerin mali borçlarla artması eldeki naktin atıl olduğu anlamına gelir ve işletme gelecekte borçlarını ödemediği zorluk çekebilir.

Ya da, alacakların satışlardaki artış tutarından ve yüzdesinden fazla artış göstermesi, işletmenin gelecek faaliyetlerinden nakit yaratmada ve dolayısıyla borç ödemede zorlanacağı, şüpheli alacaklar nedeniyle bazı giderlere katlanacağı tahmin edilir.

Ekler kısmında verilen yıllık rapor örneğinde yer alan bilanço ve gelir tablosu karşılaştırmalı tablolar analizinde örnek olarak ele alınacak, analizi ve yorumu yapılacaktır.

(A) İşletmenin 2000 ve 2001 yılı bilançoları ile aynı dönemlere ilişkin gelir tablolarından yararlanıp karşılaştırmalı bilançoları ve karşılaştırmalı gelir tabloları mutlak ve yüzdesel değişimleri hesaplanarak aşağıda sunulmuştur. Buradaki varlıklardan yararlanarak bazı bilanço kalemleri ile gelir tablosu kalemlerinin yorumu yapılacaktır.

(A) İşletmesi 31.12.2005 Tarihleri Karşılaştırmalı Bilançoları

Kalemler	31 ARALIK		Artış veya Azalış	
	2004	2005	- + FARK	% FARK
I.DÖNEN VARLIKLAR				
A- Hazır Değerler	34.804.-	53.184.-	+ 18.380.-	+ 53
B- Menkul Kıymetler	41.500.-	213.411.-	+ 171.911.-	+ 414
C- Ticari Alacaklar	255.480.-	351.046.-	+135.566.-	+ 53
D- Diğer Alacaklar	287.-	176.-	- 111.-	- 39
E- Stoklar	80.320.-	162.610.-	+ 82.290.-	+ 102
F- Diğer Dönen Varlıklar	18.715.-	22.053.-	+ 3.338.-	+ 18
Dönen Varlıklar Toplamı	431.106.-	842.480.-	+ 411.374.-	+ 95
II. DURAN VARLIKLAR				
A- Ticari Alacaklar	6.018.-	22.241.-	+ 16.223.-	+ 270
B- Mali Duran Varlıklar	31.378.-	50.953.-	+ 19.575.-	+ 62
C- Maddi Duran Varlıklar	255.583.-	381.603.-	+ 126.020.-	+ 49
Net				
D- Maddi Olmayan Puanlar	565.-	1.023.-	+ 458.-	+ 81
E- Diğer Duran Varlıklar	4.377.-	5.703.-	+ 1.326.-	+ 30
Duran Varlık Toplamı	297.921.-	461.523.-	+ 163.602.-	+ 55
Aktif Toplamı	729.027.-	1.0304.003.-	+ 574.976.-	+ 79
	-	-		
Pasif				
I.KISAVAD.YAB.KAYN.				
A- Mali Borçlar	4.242.-	4.242.-	-	-
B- Ticari Borçlar	82.459.-	112.319.-	+ 29.860.-	+ 36
C- Diğer Borçlar	25.738.-	31.118.-	+ 5.380.-	+ 21
D- Alınan Avanslar	10.605.-	47.622.-	+ 37.017.-	+ 349
E- Borç ve Gider Karşılıkları	35.554.-	100.914.-	+ 65.360.-	+ 184
Kısa Vadeli	158.598.-	296.215.-	+ 137.617.-	+ 87
Yb.Kay.Topl.				
II-UZUN				
VAD.YAB.KAYNL.				
A- Mali Borçlar	10.074.-	5.831.-	- 4.243.-	- 42
B- Ticari Borçlar	212.906.-	362.348.-	+ 149.442.-	+ 70
C- Diğer Borçlar	19.950.-	17.100.-	- 2.850.-	- 14
D- Borç ve Gider Karş.	24.543.-	42.993.-	+ 18.450.-	+ 75
Uzun Vd.Yb.Kyl.Top.	267.473.-	428.273.-	+ 160.900.-	+ 60
II- ÖZ KAYNAKLAR				
A- Ödenmiş Sermaye	99.623.-	199.247.-	+ 99.624.-	+ 100
B- Emisyon Primi	28.-	28.-	-	-
C- Yeniden	77.976.-	171.537.-	+ 93.561.-	+ 120
Değer.Değ.Artışı				
D- Kar Yedekleri	30.327.-	29.863.-	- 464.-	- 2
E- Dönem Net Karı	95.002.-	178.841.-	+ 83.839.-	+ 88
Öz Kaynaklar Top.	302.956.-	579.516.-	+ 276.560.-	+ 91
Pasif Toplamı	729.027.-	1.301.003.-	+ 574.976.-	+ 79

A İşletmesi 01.01.2004 – 31.12.2004 Dönemleri
01.01.2005 – 31.12.2005-01-10
Karşılaştırmalı Gelir Tabloları

Kalemler	31.12.2004	31.12.2005	Artış Azalış	
			+ FARK	+ %
A- Brüt Satışlar	1.516.900.-	2.801.867.-	+ 1.284.967.-	+ 85
B- Satışlardan İndirimler	(9.022.-)	(29.136.-)	+ 20.114.-	+ 222
C- Net Satışlar	1.507.878.-	2.772.731.-	+ 1.264.853.-	+ 84
D- Satışların Maliyeti	(1.257.162.-)	(2.312.471.-)	+ 1.055.309.-	+ 84
BRÜT SATIŞ KARI	250.716.-	460.260.-	209.544.-	+ 84
E- Faaliyet Giderleri (-)	122.105.-	208.973.-	86.868.-	+ 71
FAALİYET KARI	128.611.-	251.287.-	+ 1.222.676.-	+ 95
F- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	71.049.-	108.049.-	+ 37.000.-	+ 52
G- Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	65.514.-	80.392.-	+ 14.878.-	+ 23
H- Finansman Giderleri (-)	8.000.-	5.954.-	- 2.046.-	- 26
OLAĞAN KAR	126.146.-	272.990.-	+ 146.844.-	+ 116
I- Olağan Dışı Gelir ve Karlar	4.410.-	6.765.-	+ 2.355.-	+ 53
J- Olağ. Dışı Gider ve Zararlar (-)	-	-	-	-
DÖNEM KARI	130.556.-	279.755.-	+ 149.199.-	+ 114
K- Ödenecek Vergi ve Yasal Yükümlülükler (-)	35.554.-	100.914.-	+ 65.360.-	+ 183
DÖNEM NET KARI	95.002	178.841	+ 83.839.-	+ 88

HAZIR DEĞERLER

A İşletmesinin Hazır Değerler kalemi 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 18.380-TL ve yüzde olarak % 53 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedenleri, diğer alacaklardaki azalma, kısa vadeli diğer borçlardaki artış, alınan avanslardaki artış ve sermaye artışı olabilir.

İşletmenin gerek borçlarını ödemesi gerekse günlük faaliyetlerinin gerektirdiği nakiti karşılaması bakımından Hazır Değerler kaleminin artış göstermesi olumludur.

Bu artışa diğer borçlar ve alınan avanslardaki artışın neden olması olumlu bir durumdur. Bu borçlar hem ucuz hem de ödenmesi bakımından sorun yaratmayacak borçlardır.

İşletme borç ödemedi ve günlük giderleri karşılamada gelecekte sorun yaşamayacaktır.

TİCARİ ALACAKLAR (KISA VADELİ)

Ticari alacaklar kalemi 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 135.566-TL. ve yüzde 53 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni satışlardaki artıştır.

İşletmenin alacaklar kaleminin artış göstermesi fonların üçüncü kişilere bağlanması bakımından olumlu bir sonuç değildir.

Ancak alacaklardaki artışın hem mutlak hemde yüzde olarak satışlardaki artıştan düşük olması satışların peşin yapıldığını göstermektedir. Alacaklardaki artış normal karşılanabilir.

Şüpheli alacakların olmaması alacakların zamanında tahsil edildiği anlamına gelir.

STOKLAR

Stoklar kalemi 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 82.290.-TL. ve %102 oranında artış göstermiştir.

Bu artış hammadde malzeme stokların başta olmak üzere diğer unsurlarında artışıyla gerçekleşmiş olup, artışın nedeni işletmenin üretim kapasitesini artırmasıdır. İşletme stoklarının finansmanında ticari borçları ve alınan avansları kullanmıştır.

İşletmelerde stokların artması olumlu bir sonuç olarak karşılanmaz. Stokların bozulması, stoklara bağlanan fonların kullanılmaması ve stoklara bağlanan fonların kullanılmaması ve stok bulundurma giderlerinin artması nedeniyle sonuç olumsuz yorumlanır. Örneğimizde böyle bir durum söz konusu değildir. İşletme gelecekteki siparişlerini karşılayabilecek düzeyde stoklarını arttırmıştır. Az yukarıda belirtilen olumsuz durumlar söz konusu değildir.

UZUN VADELİ TİCARİ ALACAKLAR

Uzun vadeli alacaklar 2005 yılında, 2004 yılına göre mutlak olarak 16.223. ve %270 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni satışlardaki artıştır.

Uzun vadeli alacakların artış göstermesi, dönen varlıkların duran varlığa dönüşmesi, işletmenin bu fonları uzunca bir süre kullanamaması bakımından olumlu bir sonuç değildir.

Alacakların satışlara bağlı olarak artış göstermesi satışları arttırıcı etkisi nedeniyle normal karşılanabilir. Buna mutlak artışın çok büyük tutarda olmaması neden olmaktadır.

Ancak işletmenin fonlarını uzun vadeli alacaklara bağlaması, onları satın alma gücü olarak ve faaliyetlere katarak varlıkların verimliliğini ve karlılığını arttırıcı bir değer olarak kısa sürede kullanamamasından dolayı mali duruma olumsuz etki yapabilir.

MADDİ DURAN VARLIKLAR

Maddi Duran Varlıklar net tutar olarak 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 126.020-TL. ve % 49 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni işletmenin kapasite arttırmasıdır.

Mali nedeni ise uzun vadeli ticari borçlardan alınan depozito ve teminatları olabilir.

İşletmenin maddi duran varlıklarını arttırması gelecekte kapasite yaratması bakımından olumlu bir sonuçtur.

Bu artışın uzun vadeli yabancı kaynaklardan karşılanması da olumlu bir durumdur.

DÖNEN VARLIKLAR – KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR

Dönen Varlıklar 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 411.374-TL. ve % 95 oranında artış gösterirken, kısa vadeli yabancı kaynaklar mutlak olarak 137.612-TL. ve % 87 oranında artış göstermiştir. Dönen Varlıklardaki artış hem tutar olarak hemde yüzde olarak kısa vadeli yabancı kaynaklardan büyüktür. Böyle bir durum işletmede ned çalışma sermayesi bulunduğunu göstermesi ve gerek günlük faaliyetlerin yürütülmesi gerekse kısa vadeli yabancı kaynakların ödenmesi bakımından olumlu karşılanır.

ÖZ KAYNAKLAR

Öz kaynaklar kalemi, 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 276.560TL. ve % 91 artış göstermiştir.

Bu artış, grup içindeki ödenmiş sermaye, yeniden değerlendirme değer artışı ve dönem net kar kalemlerindeki artıştan kaynaklanmıştır.

Öz kaynakların artış göstermesi işletme sahip veya ortaklarının varlıklar üzerindeki hak sahipliği ve borç verenlere güvence oluşturması bakımından olumludur.

Öz kaynaklardaki artışta otofinsman kaynakların etkili olması işletmenin lehinedir. Böyle bir durum ortakların hisse başına temettü miktarını arttıracaktır.

Ancak ilk bakışta yabancı kaynaklardaki artışların öz kaynaklardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum işletmenin aleyhine yorumlanabilir.

BRÜT SATIŞ KARI

Brüt satış karı kalemi 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 209.544-TL. ve % 84 oranında artış göstermiştir.

Bu artışın nedeni net satışlardaki artıştır.

İşletmenin ana faaliyetlerinin bir sonucu olarak brüt satış karının artış göstermesi olumlu bir durumdur.

Bir imalat işletmesi olarak brüt satış karındaki artış yeterli düzeyde değildir. Brüt satış karı satışlardaki artış oranında artmıştır. Oysa brüt satış karının daha fazla artması beklenirdi. İşletme satışlarını arttırmasına karşılık maliyetlerini azaltamamıştır. Bu da brüt satış kârının artışını olumsuz etkilemiştir.

OLAĞAN KAR

Bu kalem 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 146.844.-TL. ve % 116 oranında artmıştır. Bu artışın nedeni brüt satış karındaki artış olağan gelir ve karlardaki artış. Finansman değerlerindeki azalış ve gider ve zararlardaki daha düşük oranlardaki artışlardır.

İşletmenin süreklilik gösteren tüm faaliyetlerinin sonucu olarak olağan karın artış göstermesi olumlu bir durumdur.

Olağan karın, kendisinden önce gelen brüt satış karındaki artış, diğer olağan gelir ve karlardaki artış ve finansman giderlerindeki azalma nedeniyle artması olumlu bir durum olarak işletmenin lehine yorumlanır. İşletme faaliyetlerini gelecekte de karlı olarak sürdürebilecektir.

DÖNEM NET KARI

Dönem Net Karı kalemi 2005 yılında 2004 yılına göre mutlak olarak 83.839-TL. ve % 88 artış göstermiştir.

Bu artışın nedenleri, brüt satış karındaki artış yan faaliyet ve olağan dışı gelirlerdeki artış bunlara karşılık gider unsurlarındaki artışın daha düşük düzeyde olması ve finansman giderlerindeki azalmasıdır.

İşletmenin tüm faaliyetlerinin sonucu olarak Dönem Net Karının artış göstermesi olumlu bir sonuçtur.

Dönem Net Karının süreklilik arz eden faaliyetlerden artması ve bazı giderlerin daha az artması ve azalması sonucunda artış göstermesi gelecekte de karın artacağı anlamına gelmektedir.

İşletmenin faaliyetleri mali yapıya otofinsman kaynağı olarak olumlu katkı sağlamaktadır. Karın artış göstermesi aynı zamanda ortaklara artan bir temettü dağıtılması bakımından da önem taşımaktadır. Gelecekte kar beklentisi içinde olmak fazlaca yanlıcı değildir.